

דברי רבי שמעון שמהצד הלאומי שבתורה אין ניתוק בינה לישראל

ומה שאמר רבי שמעון: "חס ושלום שתשתכח תורה מישראל". רוצה לומר, כי אי אפשר שתשתכח תורה מישראל. כי התורה (=תר"ג מצוות, כמו שמבאר והולך) היא כמו הצורה לישראל, ואי אפשר שתתבטל צורתה⁶³⁹.

ולכך מספר "בני ישראל" כמו מספר המצוות, שהם תר"ג מצוות⁶⁴⁰, ועוד עשרה שהם עשרת הדברות - סך הכל תרי"ג (שהוא כלל התורה. והוא ממשיך לבאר):

ועשרת הדברות, בהם נכללו כל תרי"ג מצוות⁶⁴¹. ועשרה הם כמו אחד במספר קטן. עד שהתורה היא אחד לגמרי, כמו שהתחלת עשרת הדברות באל"ף, לומר שהתורה היא אחת. כי התורה היא הברית בין השם יתברך - שהוא ציווה עליהם, ובין ישראל - שקיבלו המצוות (כמבואר לעיל בפרק ט)⁶⁴².

ועשרת הדברות שכוללים כל התורה, יש להם יחוס (=קשר) אל השם יתברך, שהוא אחד, כמו שנאמרו כל עשרת הדברות בדיבור אחד (כמבואר לעיל בפרק לד). כי כבר התבאר למעלה (בפרק מג) כי כל ברית הוא בין שני דברים: האחד - כורת הברית, והאחד - המקבל. והברית, שהיא התורה, מצד אחד קרוב אל כורת הברית, ומצד אחד קרוב אל מקבל הברית. ולפיכך עשרת הדברות - שנאמרו מפי השם יתברך, קרוב אל כורת הברית, הוא השם יתברך⁶⁴³. ועשרת הדברות הם כמו אחד (כמבואר לעיל פרק לד),

הערות - ילמד ענוים דרכו

639 בתפיסה הפילוסופית האריסטוטלית כל דבר מורכב מחומר וצורה, ואי אפשר לחומר להתקיים ללא צורה. גם עם ישראל לא הפך ל"ישראל" אלא בזמן שקיבלו תורה. כי זה עניין "ישראל" - עם שתורת ה' מופיעה בו. וכמו להבדיל הכלב, ללא "הצורה" שנותנת בו את כלביותו - אין הוא יכול להיות "כלב", כך ישראל, כל מהותם כישראל זו התורה שבקרבם.

640 כלומר "בני ישראל" בגימטרייה תר"ג. המעניין שגם המניין של בני ישראל בהר סיני היה שש מאות אלף ושלושת אלפים בקירוב. ראה במדבר א, מו: "וַיְהִי כָּל הַפְּקָדִים: שְׁשׁ מֵאוֹת אֶלֶף, וּשְׁלֹשָׁת אֲלָפִים, וְחֶמֶשׁ מֵאוֹת וְחֶמֶשִׁים".

641 עיין במדבר רבה יג, טז; רש"י לשמות כד, יב; כוזרי א, פז.

642 בדיבר "אנוכי" כלולה כל התורה כולה, שזה עניין קבלת עול מלכות שמים והתבטלות כללית לעשיית רצונו. ומי שישר לבו עם הבורא, כמו שהיה אדם הראשון וכמו שיהיה לעתיד (עיין רמב"ן עה"פ "ומל ה' אלוהיך את לבבך"), אינו זקוק לשום פירוט כלל, אלא הכל רק בחירה אחת לעשות רצונו או למרוד בו אף על פי שמכיר את בוראו. אחר כך התפרט הדיבור לעשרה דברים שהם "אימות המצוות" כנ"ל. ואחר כך התפרט יותר לתר"ג. וכבר התבאר בפרקים הקודמים שהצורך בספר דברים "לבאר את התורה" נובע מריחוק עם ישראל מנותן התורה. ואחר כך כפי הריחוק מהתורה היה צריך עוד ועוד ביאור. כי בעבר כל יהודי הבין מהו "לשון הרע" שכיוון שמזיק לחברו הוא אסור. ואחר כך נתרחקו הדורות מהתורה עד שהוצרך החפץ חיים לבאר המצווה לפרטי פרטים. וכן הוא בשביתת השבת ממלאכה ושאר כל המצוות.

643 כל דיבר הוא כנגד ספירה אחת והנהגה אלוהית אחת. אבל שאר המצוות הן כנגד מבנה האדם. ולכן

לומר שהתורה היא אחת, כמו השם יתברך אשר כורת הברית. ותר"ג מצוות (הנותרות) - קרובים אל מקבל הברית (ולכן נאמרו דרך משה). ומפני שקרובים אליהם, הם צורתם. לכך עולים אלו מצוות, שהם תר"ג, כמספר בני ישראל.

ובכל המצוות הפרטיים האלו - יש בהם הכלל - שהם י' הדברות (כי אע"פ שהמצוות הן "לטוב לנו" ובאות לתקן ולזכך את האדם, אין הן פועלות לולא הצייווי האלוהי, שיסודו בעשרת הדברות). כמו שהפרט בתוך הכלל (נמצא), כך הכלל הוא בפרט (=ההגדרה מה טוב ומזוכך את האדם היא ע"פ הרצון והצייווי האלוהי). שהמצוות הם תר"ג, שהוא מספר "בני ישראל", והכלל הוא עשרת הדברות, כי עשרת הדברות מתייחסים (=קשורים) אל השם יתברך, הנותן הברית, שהוא אחד. ותר"ג מצוות פרטיים הם כנגד ישראל, שקיבלו המצוות. ולכך התורה - היא צורת ישראל, ולא תשתכח מישראל⁶⁴⁴.

וזה שאמר רבי שמעון בן יוחאי: "חס ושלום שתשתכח תורה מישראל. אלא שלא תמצא הלכה ברורה במקום אחד".

רוצה לומר, כי בוודאי כך הוא, כי התורה היא צורת ישראל. וכפי מה שהם ישראל בעצמם, כך התורה. וכאשר גזר השם יתברך גלות על ישראל, והם מפוזרים ומפורדים

הערות - ילמד ענוים דרכו

המינים שרצו לכפור בתושב"ע ובחיבור של ישראל אל התורה, טענו שעיקר המצוות הן עשרת הדברות בלבד - שהם הדברים שנשמעו מפי האלוה. ובאמת צדקו שיש למצוות אלו מעמד שונה משאר המצוות.

644 בניגוד לדעה הראשונה הסוברת שיהיה שלב בגלות של ניתוק מהקב"ה ומהתורה, ואת זה מבטאת השכחה, דעת רשב"י שלעולם אין ניתוק בין הקב"ה והתורה לבין ישראל. ולדעתו להפך: השכחה של התורה מבטאת את הקשר של התורה לישראל, עד כדי כך שהמצב של ישראל בא לידי ביטוי גם במצב התורה!

ובאמת אלו שתי בחינות של התורה בישראל. התורה מבטאת את השראת השכינה בישראל וגם מבטאת את הלאומיות הישראלית והגדרת האומה. והנה, הפן של השראת השכינה תלוי תמיד בקיום התורה, שאם לא מקיימים - "והשימותי את מקדשכם", "וגעלה נפשי אתכם". ובמובן הזה התורה משתכחת מישראל, כיוון שהיא עוזבת יחד עם הקב"ה. סילוק זה מתבטא בפסיקת ההלכה, שאין סע"ד של השכינה לכוון לאמיתתה של תורה (עיין כוזרי ג, ט).

אך בפן של הלאומיות הישראלית, המצב הפוך: התורה וישראל חד הם, כי כל מהותם והגדרתם של ישראל היא עם התורה. ועל כן לא רק שהתורה לא נעזבת מהם בגלות, אלא יש התאמה בין מצבם של ישראל למצב התורה. וכיוון שהאומה בגלות מתפרקת, גם התורה מתפרקת, ולכן גם המרכזיות של פסיקת ההלכה, על ידי סנהדרין שמורה הלכה אחידה לכל ישראל (עיין הקדמת הרמב"ם למשנה תורה), נעדרת. וזהו שאמרו שהאמת נעדרת - נעשית עדרים עדרים (סנהדרין צז, א).

שתי בחינות אלו הן שתי הגלויות: הבית הראשון היו זכותו ומעלתו בהופעת השכינה והנוכחות האלוהית, וכשנחרב בעוונות שעניינם טומאה וסילוק שכינה - פסקה השכינה מישראל. בית שני מעלתו היתה ההתכנסות הלאומית והאחדות של ישראל. וכשחטאו בשנאת חנם - נחרב הבית ויצאו לגלות של פיזור האומה וביטול התפקוד שלהם כעם אחד.

בכל העולם⁶⁴⁵, כך לא תמצא התורה (אלא) רק מפוזר ומפורד, ולא תמצא הלכה ברורה במקום אחד, כמו שהם ישראל⁶⁴⁶...⁶⁴⁷

רבי שמעון בן יוחאי סבר, כי דבר זה אי אפשר שתשתכח תורה מישראל, כי התורה צורת ועצם ישראל... וכך מוכח בפרק גיד הנשה (חולין קא,ב) שלא נקרא להם שם "ישראל" עד סיני, שקיבלו התורה, ואז נקרא להם שם "ישראל". והכי איתא התם: "אמרו ליה לרבי יהודה⁶⁴⁸, וכי נאמר (בראשית לב,ב): 'על כן לא יאכלו בני יעקב גיד הנשה', והלא לא נאמר אלא "בני ישראל"? לא נקראו "בני ישראל" אלא בסיני! אלא שנכתב במקומו לידע מאי טעמא נאסר" - עד כאן.

הרי בפירוש כי לא נקראו "בני ישראל" רק בשביל התורה⁶⁴⁹. ומורה זה, כי "בני ישראל" בגימטרייה: תר"ג, (כ)נגד תר"ג מצוות, בלא עשרת הדברות.

שאלות מנחות:

- ✦ הרמב"ם כותב בהקדמה לפרק חלק שאדם שאינו מאמין באחד מעיקרי האמונה - יוצא מכלל ישראל, כיצד זה מתקשר לדברי רשב"י?
- ✦ מה המשמעות שהתורה היא "צורה לישראל"?
- ✦ מהי ה"שכחה" על פי ת"ק ומהי ה"שכחה" על פי רשב"י?
- ✦ מה חיבר את עם ישראל ושמר על הקולקטיב הישראלי בעת שעם ישראל היה מפוזר בעולם בגלות השנייה?
- ✦ הסבר על פי רשב"י: "מיום שחרב בית המקדש אין לו לקב"ה אלא ארבע אמות של הלכה בלבד" (ברכות ת,א).
- ✦ מדוע כתיבת "משנה תורה" על ידי הרמב"ם והשולחן ערוך על ידי ר' יוסף קארו היו הארות של גאולה מנקודת המבט של רשב"י?

הערות - ילמד ענויים דרכו

645 עניין פיזור ישראל בכל העולם - עיין נצח ישראל פרק כד ופרק נו.
646 אם כך, התורה לא תחזור להתאחד אלא כפי חזרת ישראל לארצו. לא בכדי החל רבי יוסף קארו בקיבוץ ההלכות והמנהגים - בעת שהוא ושאר גלות ספרד עלו לארץ ועסקו בקץ המגולה. ובדורנו, עם קיבוץ הגלויות גם התרבו בעלי אסופות המכנסים את מכלול הדעות כהכנה לאיחוד התורה מחדש.

647 כאן חוזר המהר"ל לבאר את דברי ת"ק. אנו מדלגים על דבריו וממשיכים לביאורו בשיטת רשב"י. בדף הלימוד הבא נשוב לדברי ת"ק.

648 חכמים חולקים על רבי יהודה וסוברים שגיד הנשה נאסר רק בסיני ולא בימי יעקב. והביאו ראיה מלשון הכתוב בפרשת וישלח, ששם נאמר: "על כן לא יאכלו בני ישראל" ואומרים שם חכמים שישראל לא נקראו בשם זה עד שהגיעו לסיני וקיבלו תורה.

649 עיין בגמרא שם בתוספות ד"ה לאחר.